

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Заскалета С. Г.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри германської філології
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
вул. Нікольська, 24, Миколаїв, Україна
orcid.org/0000-0002-5417-2612
zaskaletas1@gmail.com*

Смуглякова М. К.

*старша викладачка кафедри сучасних мов
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, Миколаїв, Україна
orcid.org/0000-0001-9998-9346
maryna.smugliakova@nuos.edu.ua*

Ключові слова: *інновації,
професійна підготовка,
компетенції, тенденції,
модернізація.*

Стаття присвячена проблемі впровадження інновацій у вищих навчальних закладах. Аналіз літературних джерел, предметом якого є впровадження інноваційних технологій в освітнє середовище сучасного навчального закладу з урахуванням позитивного європейського досвіду в сучасній Україні, свідчить про значний інтерес науковців до цих питань. На думку дослідників, вищі навчальні заклади можуть успішно працювати за наявності відповідної підтримки з боку держави та розробки концепції розвитку, як економіки держави загалом, так і її провідної складової частини – вищої освіти.

Визначено загальні тенденції. Це: реформування системи професійної підготовки фахівців, інноваційна спрямованість професійної підготовки вчителів. Проаналізовано стан проблеми, вивчено зарубіжний досвід та намічено шляхи його використання. Зазначається, що процеси реформування освіти спрямовані на здобуття майбутніми фахівцями знань, умінь і навичок, перетворення їх у компетентності, що забезпечить успішність їхнього професійного та особистісного розвитку, готовність мобільно реагувати на виклики часу, реалізацію суспільно важливі завдання – навчання впродовж життя.

Використання технологій змішаного навчання – це нова організація навчального процесу, яка викликає багато питань до викладачів та адміністрації вищих навчальних закладів: вибір засобів роботи, організація дистанційного навчання; оцінювання учнів та контроль за їхньою навчально-пізнавальною діяльністю, розробка або вибір моделі змішаного навчання, налагодження ефективної взаємодії всіх учасників навчального процесу, забезпечення якості освіти.

Перспективним напрямком змішаного навчання є інтеграція онлайн-навчання з традиційним.

IMPLEMENTATION OF INNOVATIONS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION: EXPERIENCE, PROBLEMS, PROSPECTS

Zaskaleta S. G.

*Doctor of Science in Pedagogy,
Professor at the Department of Germanic Philology
V. O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University
Nikolska str., 24, Mykolaiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5417-2612
zaskaletas1@gmail.com*

Smuhliakova M. K.

*Senior Lecturer at the Department of Modern Languages
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Heroes of Ukraine Ave, 9, Mykolaiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9998-9346
maryna.smugliakova@nuos.edu.ua*

Key words: *innovations, professional training, competencies, tendencies, modernization.*

The article is devoted to the problem of implementation of innovations in institutions of higher education. Analysis of literary sources, the subject of which is the introduction of innovative technologies into the educational environment of a modern educational institution, taking into consideration the positive European experience in modern Ukraine, shows the significant interest of scientists in these issues. According to the researchers, higher education institutions can work successfully in the presence of appropriate support from the state and the development of the concept of development, both of the state economy in general and of its leading component – higher education.

The general tendencies are defined. These are: reforming the system of professional training of specialists, innovative orientation of professional training of teachers. The state of the problem has been analyzed, foreign experience was studied, and ways of its use were outlined. It is noted that the reform processes in education aimed at acquiring knowledge, skills and abilities by future professionals, their transformation into competence, which will ensure the success of their professional and personal development, readiness to respond mobile to the challenges of time, implementation of socially important tasks – lifelong learning.

The use of mixed learning technologies is a new organization of the educational process, which arises many questions to the teachers and administration of higher education institutions: election of tools for work, organization of distance learning; assessment of students and control over their educational and cognitive activities, development or selection of a blended learning model, establishment of effective interaction of all participants in the educational process, providing the quality of education.

A promising direction of blended learning is the integration of online learning with traditional learning.

Постановка проблеми. Однією із загальних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні та в країнах європейського освітнього простору є її розвиток на основі модернізації і впровадження інновацій. Саме освітня сфера визначає поступальний рух економіки кожної держави.

Термін «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [1, с. 338–340].

Аналіз досліджень і публікацій. Огляд літературних джерел, предметом яких є впровадження інноваційних технологій в освітнє сере-

довище сучасного закладу освіти з урахуванням позитивного європейського досвіду в сучасній Україні, свідчить про значний інтерес науковців до цих питань. Так, досліджуючи механізми державного регулювання системи сучасної вищої освіти, О.С. Кузьмін, М.Я. Яструбський, (2017) [2, с. 67] зазначають, що у сучасній вищій освіті домінує роль держави у регулюванні освітньої діяльності вищої школи. Основним нормативним документом, у якому закріплені положення з питань державного регулювання діяльності ЗВО, є Закон України «Про вищу освіту» [3], в якому передбачено, що «державну політику у сфері вищої освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки». На думку дослідників, заклади вищої освіти можуть успішно працювати за наявності належного сприяння з боку держави та розроблення концепції розвитку, причому як економіки держави загалом, так і її провідної складової частини – вищої школи, місце і роль якої повинно відповідати задекларованим у Законі «Про вищу освіту» [4].

О.А. Дубасенюк (2011) [5, с. 90–91] зазначає, що інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними процесами. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище.

Варта на увагу думка Г.П. Клімової про те, що специфічність інновацій у вищій освіті пов'язана з тим, що вони, по-перше, завжди містять нове вирішення актуальної проблеми в галузі вищої школи; по-друге, їх використання приводить до якісно нових результатів освітньої діяльності, по-третє, їх упровадження викликає якісні зміни інших компонентів єдиної системи вищої освіти [6, с. 12–14].

Отже, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

Мета статті. Оцінюючи перспективи впровадження та розвитку інновацій у системі української вищої педагогічної освіти, визначається **мета дослідження.** Нею є аналіз досвіду впровадження інновацій у закладах вищої освіти в країнах європейського освітнього простору та означення перспектив використання зарубіжного досвіду в Україні. Оцінка ключових досліджень та публікацій в українській педагогічній літературі

доводить актуальність теми, пов'язаної з інноваціями в педагогічній освіті.

Виклад основного матеріалу. Багато нових ідей зарубіжних дослідників зосереджено на питаннях визначення основних тенденцій трансформації вищої освіти. Ними є [7]:

1. Концепція системного мислення. Часто є частиною навчальної програми у більшості класах, які вивчають лідерство і бізнес-класів, але вона починає набувати популярності й у сфері освіти. Деякі навчальні заклади, як-то Університет Массачусетса Глобал та його Школа освіти, пропонують докторські ступені з організаційного лідерства, але це не є концепцією, яка розглядає інновації в освіті. Це змінюється в ландшафті вищої освіти з галузевим закличком до дій, щоб переосмислити якість з точки зору результатів навчання та повністю пов'язаної навчальної програми. Як зазначає Jaime P. Merisotis, «інституційний фокус – ідея про те, що рішення, фінансування та політика мають відповідати потребам коледжів та університетів – має бути замінений фокусом на задоволенні потреб студентів, а отже, потреб студентів, суспільства». Це відповідає потребі вищої освіти зосередитися на результатах навчання як справжнього показника якості.

Інтегрований підхід вступає в дію тоді, коли адміністратори та викладачі усвідомлюють необхідність підходу, орієнтованого на студента. Мерізотіс наголошує на необхідності здійснення таких кроків:

– Узгодження оцінювання та сертифікації на різних рівнях освіти для запобігання дублювання та своєчасного завершення програм.

– Створення та вдосконалення програм фінансової допомоги та моделей фінансування, які стимулюють реальні результати: оплата студентам і навчальним закладам за те, що вони фактично вивчили, а не за час, потрібний для виконання завдань.

– Чітке визначення кар'єрних сходів і шляхів для студентів.

– Запевнення роботодавців у тому, що випускники матимуть знання та навички, які їм необхідні для досягнення успіху на робочому місці.

2. Людина проти машини. Обсяг знань, які можна отримати, майже нескінченна, але освітній простір тепер стикається з іншою проблемою – не відставати від тих самих цифрових досягнень, які створила людина. Основна проблема, яку необхідно вирішити, – як збалансувати людину та машину.

3. Створення стійких спільнот. Третя тенденція зосереджена на створенні економічно стійких міст через вищу освіту. Професор Гарварду та економіст Едвард Глейзер виявив прямий зв'язок між процвітаючими містами та

вищою освітою. Його дослідження доводять, що коли частка населення з вищою освітою збільшується на 10 відсотків, валове виробництво на душу населення в столиці зростає на 22 відсотки. Ураховуючи цю значну статистику, фонд Lumina Foundation запустив нову ініціативу, яка об'єднує освітніх і громадських лідерів для створення стійких рішень для американських громад.

4. Поєднання традиційної та нетрадиційної освіти. Змішане навчання (в англійській літературі – *blended* або *hybrid learning*) є інтеграцією онлайн-навчання з традиційним навчанням в аудиторії. Таке комбіноване навчання передбачає використання двох або більше різних методів навчання, таких як чергування очних занять із онлайн-навчанням.

Застосування елементів змішаного навчання дозволяє залучити громади до цього виду діяльності та урізноманітнити її організацію, залучаючи студентів з усієї країни та усього світу. Використання технологій змішаного навчання – це нова організація навчального процесу, яка поставила багато питань до викладачів та адміністрації вищих навчальних закладів, які слід терміново вирішити, а саме:

- підбір інструментів для роботи;
- організація дистанційного навчання;
- оцінювання студентів та контроль за їхньою навчально-пізнавальною діяльністю;
- розробка або вибір моделі змішаного навчання;
- налагодження ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу;
- забезпечення якості освіти.

Основна відмінність змішаного навчання від звичайної системи – активне використання ІТ технологій для підготовки студентів до практичних та семінарських занять, самостійної роботи та самостійної пізнавальної діяльності. Так, технології стають повноцінною частиною навчального процесу.

При застосуванні змішаного навчання відбуваються такі зміни:

- студенти самі розраховують свій час, що збільшує ефективність навчання;
- викладачі фокусуються на некогнітивних навичках (спілкування, самоідентифікація, робота в команді тощо) та формуванні світогляду учнів;
- один день на тиждень студенти працюють самостійно, а викладачі проводять короткі 10-хвилинні індивідуальні перевірки для кожного студента.

Організація дистанційного навчання передбачає використання електронних платформ.

Оцінювання студентів та контроль за їхньою навчально-пізнавальною діяльністю відбувається

за рахунок як безпосереднього спілкування студентів з викладачем, так і за допомогою використання електронних технологій, що суттєво прискорює процес перевірки завдань для самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Модель змішаного навчання включає у собі чергування онлайн та офлайн-частини за певним графіком чи рекомендаціями викладача. Ці частини можуть охоплювати роботу як у підгрупах, так і цілою групою, групові проекти, презентації, індивідуальну роботу з викладачем та письмові завдання.

Налагодження ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу дає можливість забезпечити якість вищої освіти.

Перспективним напрямом розвитку змішаного навчання є розробка поглибленої віртуальної моделі, за якою студенти самостійно розподіляють курси на онлайн- та офлайн-частину. Така модель «самостійного змішування» передбачає високий рівень навичок самоорганізації та активності студентів, що активізує їхню самостійну пізнавальну діяльність. Перевага такої моделі – гнучкість розкладу та розподілу навантажень.

Модель змішаного навчання передбачає організацію поглиблених занять, що не передбачають додаткових приміщень, лабораторій, що є перевагою для ЗВО.

5. Оцінка компетентності. Оцінка компетентності – це оцінка чітких здібностей порівняно з вимогами роботи. Ці вимоги визначені в моделі компетентності. Щоб бути цінними, моделі компетентностей повинні містити лише ті завдання та навички, які мають вирішальне значення для успіху на посаді, а не всі дії, які вони виконують у своїй роботі (що впливає з традиційного аналізу робочих завдань). Оцінка виконується для визначених завдань і навичок, для яких вибирається рейтинг на основі того, як студенти виконують це завдання, що визначає рівень їхньої майстерності. Іншими словами, оцінка компетентності вимірює, як (поведінка) хтось виконує те, що (завдання чи навички). Потім обраний рівень кваліфікації особи порівнюється з цільовим рівнем, визначаючи прогалини в кваліфікації або навичках для кожного завдання та навички [8].

Ідея зв'язку систем освіти з потребами ринку праці не нова. Але сьогодні актуалізується питання сприяння інноваціям і конкуренції в галузі освіти. Водночас постає питання забезпечення якісних академічних програм за доступними цінами з метою підвищення доступності освіти.

Одним із результатів цього заклику до дії є ідея навчання, заснованого на компетентності. Доктор Чарльз Буллок зазначає, що ця платформа «орієнтована на оволодіння студентами компетенціями

на заняттях або на робочому місці, а не на те, скільки годин, семестрів чи років студент проводить у коледжі».

Дані та оцінювання є основою компетентної освіти (СВЕ). Студенти можуть встановлювати власний темп навчання та часто пришвидшувати час до закінчення навчання.

Оцінювання на основі компетентностей надає більш детальну інформацію, яка сприяє більш цілеспрямованому викладанню та навчанню для всіх залучених сторін.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Аналіз проблеми впровадження інновацій у закладах вищої освіти дозволяє зробити висновок про актуальність цієї теми. Він

також свідчить про увагу до проблеми провідних країн світу, що свідчить про її складність і багатогранність.

Впровадження в навчальний процес технології змішаного навчання забезпечує якість вищої освіти. Отже, змішане навчання є одним із перспективних напрямків розвитку вищої освіти в Україні.

Перспективним напрямом змішаного навчання є інтеграція онлайн-навчання з традиційним навчанням.

Основним інструментом для роботи в умовах змішаного навчання є активне використання ІТ технологій для організації самостійної пізнавальної діяльності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти. *Акад. пед. наук України* / головний ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Кузьмін О.Є., Яструбський М.Я. Державне регулювання діяльності ВНЗ, його значення у забезпеченні поступального розвитку вищої освіти. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1(1). С. 64–69. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2017/No1/64.pdf> (дата звернення: 06.01.2023).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 06.01.2023).
4. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 15.04.2015 р. № 244 : станом на 28 серп. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-p#Text> (дата звернення: 06.01.2023).
5. Дубасенюк О.А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. *Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи* : монографія / ред. П.Ю. Сауха. Житомир, 2011. 444 с.
6. Климова Г.П. Інноваційний розвиток вищої освіти України: методологічний аспект аналізу. *Право та інноваційне суспільство*. 2003. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_10 (дата звернення: 06.01.2023).
7. Innovative higher education trends. URL: <https://www.umassglobal.edu/news-and-events/blog/5-innovative-higher-education-trends> (date of access: 06.01.2023).
8. Cheryl Lasse. A Competency Assessment Compares an Individual's Skills to Requirements. 2020. URL: <https://www.td.org/insights/what-is-a-competency-assessment> (date of access: 06.01.2023).

REFERENCES

1. Encyklopedija osvity (2008) [Encyclopedia of Education] // Akad. ped. nauk Ukrainy ; gholovnyj red. V. Gh. Kremenj. Kyjiv : Jurinkom Inter, pp.1040
2. Kuzjmin O. Je., Jastrubskij M. Ja. (2017) Derzhavne reghuljuvannja dijajnosti VNZ, jogho znachennja u zabezpečenni postupaljnogho rozvytku vyshhoji osvity. [State regulation of higher education institutions, its importance in ensuring progressive development of higher education] Ekonomichnyj zhurnal Odesjkogho politekhnichnogho universytetu. No. 1 (1). pp. 64–69. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2017/No1/64.pdf> (accessed 6 January 2023).
3. Pro vyshhu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. # 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014 r. # 1556-VII] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (accessed 6 January 2023).
4. Pro utvorennja Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpečennja jakosti vyshhoji osvity : Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 15.04.2015 r. # 244 stanom na 28 serp. 2019 r. [On the establishment of the National Agency for Quality Assurance of Higher Education: Decree of the Cabinet of Ministers. Ministers of Ukraine dated 15.04.2015. No. 244] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-p#Text> (accessed 6 January 2023).
5. Dubasenjuk O. A. (2011) Uprovadzhennja osvitnikh innovacij v systemi vyshhoji osvity. Innovaciji u vyshhij osviti: problemy, dosvid, perspektyvy : monoghracija [Implementation of educational innovations in the system of higher education. Innovations in higher education: problems, experience, prospects] red. P. Ju. Saukha. Zhytomyr, pp. 444.

6. Klymova Gh. P. (2003) Innovacijnyj rozvytok vyshhoji osvity Ukrainy: metodologichnyj aspekt analizu. Pravo ta innovacijne suspiljstvo. # 1. [Innovative development of higher education in Ukraine: methodological aspect of the analysis. Law and innovative society]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_10 (accessed 2 January 2023).
7. Innovative higher education trends. URL: <https://www.umassglobal.edu/news-and-events/blog/5-innovative-higher-education-trends> (date of access: 06.01.2023).
8. Cheryl Lasse. A Competency Assessment Compares an Individual's Skills to Requirements. (2020) URL: <https://www.td.org/insights/what-is-a-competency-assessment> (accessed 6 January 2023).